

Začasni ukrepi arbitraže

Prof. dr. Vesna Rijavec

Pravna fakulteta Univerze v
Mariboru

Začasni ukrepi

Ahilova peta arbitražne pristojnosti

—

Moderni trend
V smeri večje samostojnosti arbitraže –
prizadevanje za arbitraži naklonjen pravni sistem

Dve stališči

- Začasni ukrep le **kot del procesnega gradiva z močjo svoje prepričljivosti, ne pa morda svoje pravne obveznosti**, začasna odredba arbitraže v razmerju med strankama ima le naravo pogodbene obveznosti – **odločba US RS, Up 20/99**
- Zarbit, Vzorčni zakon UNCITRAL začasno odredbo z učinki odločbe je mogoče izdati tudi v arbitražnem postopku.

Terminološka raznolikost - poimenovanje je odvisno zlasti od tipa oziroma vsebine ukrepa

- »interim measures of protection» oz. measures of conservation«,
- mesures provisoires ou conservatoires«,
- preliminary orders
- interlocutory injunctions»
- »interim order«
- »interim relief
- interim payments
- »provisional measures«
- »provisional order«
- »provisional award«
- »provisional award«
- »interlocutory award«
- »interim award«
- »attachment order«
- »freezing order«,
- einstweilig sichernde Maßnahmen
- einstweilig regelnde Maßnahmen
- ZAČASNE IN PREDHODNE ODREDBE - ZIZ

Primerjava sodni - arbitražni postopek

Sodna odredba

- Ukrep je mogoče predlagati še pred ustanovitvijo arbitraže
- Postopek za izdajo začasnih odredb je v sodnem postopku nujen in praviloma hiter
- Sodna odločba ima dvojno naravo
- Učinki tudi za tretje
- Sodišče ima na voljo prisilna sredstva

Arbitražna odredba

- Arbitraža je bolje seznanjena s primerom
- Stranke se arbitražnih odredb pogosto držijo, krepitev položaja arbitraže
- Če nasprotnik oz. njegovo premoženje ni v državi sedeža je včasih za začasni ukrep, v obliki odločbe lažje doseči priznanje in izvršitev kot za začasno odredbo sodišča

Monopol državnega pravosodja za uporabo prisilnih sredstev

- Razlikovanje med določitvijo ukrepa in dovolitvijo izvršbe za njegovo izvedbo.
- Odločanje o meritumu, to je o ukrepu, je smiselno prepustiti arbitraži

Vrste začasnih ukrepov po namenu varstva

- **začasni zavarovalni ukrepi** (einstweilig sichernde Maßnahmen, npr. nemški Arrest ali angleški freezing injunction), **plačilne odredbe**, s katerimi se začasno naloži določeno plačilo (Zahlungsanordnungen)- VB - Arb Act 1996 (vplačilo na račun arbitraže), ICC praksa
- **začasni regulacijski ukrepi** (einstweilig regelnde Maßnahmen) in
- **Ukrepi za lažjo izvedbo postopka**, zlasti ukrepi za izvedbo dokazov (nisočasne odredbe v ožjem smislu)

ZArbit

- Izdaja v dvostranskem postopku – možnost sodne izvršitve
- Izdaja v enostranskem postopku v nujnih primerih – prisilna sodna izvršitev ni mogoča

Zarbit - vrste začasnih ukrepov

- Zakon ne opredeljuje vsebine ali tipov začasnih ukrepov – prepuščeni diskreciji arbitrov, lahko pa jih stranke vnaprej opredelijo v arbitražnem sporazumu
- lahko so opredeljeni v pravilih institucionalne arbitraže.
- 20/1:Če se stranke ne sporazumejo drugače, lahko arbitražni senat na predlog stranke **kadarkoli** pred izdajo končne odločbe sprejme zoper nasprotno stranko po tem, ko ji je omogočil, da se izjavi o predlogu, **začasni ukrep, ki ga šteje za potrebnega glede na predmet spora**. Arbitražni senat lahko v zvezi s takšnim ukrepom od vsake stranke zahteva ustrezno varščino.

Primerjava z začasnimi in predhodnimi odredbami po pravu RS

- ZArbit odprto določa: vsak začasni ukrep, ki ga arbitraža šteje za potrebnega glede na predmet spora
- začasne odredbe po slovenskem pravu v obliki sklepa ali arbitražne odločbe.
- Ni mogoča izdaja predhodnega ukrepa po vzoru predhodne odredbe, ki je predvidena za zavarovanje denarnih terjatev po izdaji sodne odločbe pred njeno izvršljivostjo. **20. čl. ZArbit** namreč izrecno dopušča začasne ukrepe **le pred izdajo končne odločbe.**

Predpostavke ukrepa

- **Neprejudiciranje**
- **Obstoj terjatve**
- **Nevarnost in nujnost**
- **Proporcionalnost**

Oblika začasnega ukrepa, učinki začasnih odredb

- Odločba, sklep, odredba, informal procedural order, recommendation, interim award - AAA
- ICC izbira arbitrov, Stockholm sklep ali arbitražna odločba
- Vprašanje priznanja arbitražnega začasnega ukrepa
- Trajanje začasne odredbe in njeno prenehanje
- Sprememba začasne odredbe in odprava posledic

Priznanje izvršljivosti za domače odločbe (43. čl. Zarbit)

- sodišče, ki je pristojno po pravilih o izvršbi in zavarovanju -incidenter postopek
- Zavrne: če po uradni dolžnosti ugotovi:
  - 1. da predmet spora ne more biti predmet arbitražnega sporazuma – arbitrabilnost;**
  - 2. da je arbitražna odločba v nasprotju z javnim redom Republike Slovenije;**
  - 3. če takega ukrepa ni mogoče izvršiti, lahko pa ukrep ustrezno preoblikuje, kolikor je potrebno za njegovo izvršitev, če se s tem bistveno ne poseže v vsebino ukrepa.**

Vprašanje pravnega sredstva proti ukrepu

- PCA case No2009-23 Uncitralova pravila
- Chevron Corp. In Texaco Comp v. Republic of Ecuador
- Vsaka stranka lahko v 72 urah pisno predlaga spremembe iz upravičenih razlogov, oprtih na dokaze o dejanskih in pravnih okoliščinah relevantnih v času odločanja o ukrepu.

Ex parte ukrepi

- Uncitralov vzorčni zakon - razlikovanje
  1. med začasnimi ukrepi – interim measures (numerus clausus, izvršljivi, izdani po zaslišanju nasprotne stranke) in
  2. predhodnimi nalogi – preliminary orders (brez zaslišanja nasprotne stranke, omejen čas veljave največ 20 dni, le procesne narave – niso izvršljivi).
- Zarbit ex parte ukrep v nujnih primerih - zavezuje obe stranki, vendar se ne more prisilno izvršiti

Konkurenca pristojnosti

- Ali predlog pred sodiščem pomeni odpoved arbitražni pristojnosti? NE
- Ali je sodišče pristojno za začasno odredbo, če se postopek pred arbitražo še ni začel ali če se mora začeti v tujini? DA
- Ali je arbitraža pristojna, če je pred tem že v teku sodni postopek za izdajo začasne odredbe ali celo že izdana odredba?
- Ali je izdaja začasne odredbe dovoljena, če je predlog za njeno izdajo poprej zavrnilo sodišče?

Konkurenca pristojnosti

- **17J Vzorčni zakon Uncitral** - vzporedni pristojnosti
- Sodišče v Hong Kongu in Indijsko sodišče : če stranka zahteva začasni ukrep pred arbitražo, naj istega ne predlaga pred sodiščem, ker se je treba podvajanju postopkov izogibati v vseh primerih
- Sodišče na Novi Zelandiji : Namen sodnih začasnih ukrepov je dopolnitev in pomoč arbitraži in ne nadvlada ali nadomestek zanjo

Spreminjanje začasnega ukrepa

sodišče

43. čl. ZArbit

Če po uradni dolžnosti ugotovi, da takega ukrepa ni mogoče izvršiti - opcija začasni ukrep ustrezno preoblikuje, kolikor je potrebno za njegovo izvršitev, če se s tem bistveno ne poseže v vsebino ukrepa.

Na predlog stranke lahko sodišče sklep o izvršitvi začasnega ukrepa arbitraže razveljavi ali spremeni.

Sodišče, ki odloča o izvršitvi začasnega ukrepa, lahko, če je to primerno, naloži stranki, ki zahteva izvršitev, da zagotovi primerno varščino, če o tem še ni odločila arbitraža ali je to nujno za varstvo pravic tretjih.

arbitraža

- 20/3 ZArbit: Arbitražni senat lahko na predlog katerekoli stranke spremeni, zadrži ali razveljavi začasni ukrep, ki ga je sprejel, v izjemnih okoliščinah ter po predhodnem obvestilu strank pa tudi na lastno pobudo.

Odškodninska odgovornost za neutemeljeno izdan začasni ukrep za stroške in škodo – pristojnost arbitraže?

- **17. G člen vzorčnega zakona določa odgovornost stranke**, ki je dosegla izdajo neutemeljenega začasnega ukrepa, za stroške in škodo, ki so nastali nasprotni stranki v zvezi s takim ukrepom. Za odločanje o povrnitvi teh stroškov in škode je dana pristojnost istemu arbitražnemu senatu.
- ZArbit take določbe nima - strokovna skupina je menila, da taka določba v zakonu ni nujna, saj do odškodninske odgovornosti stranke lahko pride že po splošnih pravilih odškodninskega prava, stranke se lahko same sporazumejo o pristojnosti arbitražnega senata za odločanje o njej, pristojnost arbitražnega senata za odločitev o stroških postopka pa je že urejena v predlaganem 39. členu

Pravilnik GZS

36. člen (Sredstva zavarovanja)

(1) Na predlog tožeče stranke lahko senat s sklepom naloži toženi stranki izvedbo ustreznega ukrepa v zavarovanje izvršitve bodoče arbitražne odločbe.

(2) Sklep iz prvega odstavka tega člena **nima učinka arbitražne odločbe.**

(3) Če stranka zahteva izdajo začasne odredbe ali drugega sredstva zavarovanja po pravilih zakona o izvršbi in zavarovanju pred sodiščem, to ni nezdružljivo z arbitražnim sporazumom, niti se ne šteje kot odrek temu sporazumu.

Hvala za pozornost!

vesna.rijavec@um.si